

הזית והארז: אוטוֹכְטוֹנִיּוֹת נִרְכֶשֶׁת בְּעִיר יָמִים רַבִּים לְשׁוֹלְמִית הַרָאֵבֶן

הרצאה לסמינר חוגי, החוג לספרות עברית והשוואתית, אוניברסיטת חיפה

יעל בלבן

"לגדול בירושלים פירושו זהות מלאה" כתבה שולמית הראבן ב *עיר ימים רבים* (1972). המתח בין מקומיות להגירה, בין "זהות מלאה" לחוויה של זרות, מרכזי ביצירתה של שולמית הראבן. ב *עיר ימים רבים* היא מערערת קטגוריות מקובלות (כגון: יהודים – ערבים – נוצרים) ומציבה חלוקה המבוססת על ילידיות (לבנטינים יהודים וערבים – ילידי אירופה יהודים ונוצרים). הבחנות אלה מסומנות בייצוגים חושיים ומחוזקות גם בהעדפות מוזיקליות, שהן סמן תרבותי מוכר. עם זאת קיימת אצל הראבן – שמחויבותה לציונות אינה מוטלת בספק – גם האפשרות שהמהגר יצליח להיקלט במולדתו החדשה ולהפוך ל"מקומי". גם הרעיון הפרדוקסלי של אוטוֹכְטוֹנִיּוֹת נִרְכֶשֶׁת מיוצג באמצעות ייצוגים חושיים. ייצוגים חושיים – ייצוגן במילים של חוויות חושיות כגון טעם, ריח, מגע, מראה וצליל – הם קונסטרוקטים המורכבים מיסודות גופניים, רגשיים וטקסטואליים. למשמעויות ולהקשרים הכרוכים בחושים יש מרכיבים אישיים אידיוסיןקרטיים ומרכיבים קולקטיביים, שחלקם אוניברסאליים וחלקם תלויי-תרבות, והם מפעילים מערכת מורכבת של זיכרונות, אסוציאציות והקשרים. בחינתם מקרוב עשויה לחשוף קשרים ומשמעויות הפועלים בטקסט על רבדיו השונים – מתחושתו המיידית של הקורא ועד להקשרים היסטוריים ופוליטיים רחבים.

לאחר הצגה תמציתית של ניתוח הייצוגים החושיים ככלי תיאורטי-פרשני אבחן כמה מופעים של ייצוגים חושיים המסמנים הבניה של זהות ילידית, מהגרת או זרה בעיר *ימים רבים*.